

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

«Затверджено»

На засіданні Приймальної комісії
НПУ імені М.П. Драгоманова
Протокол № 4 від «19» березня 2012 р.
Ректор університету
Голова Приймальної комісії

Андрущенко В.П.

«Рекомендовано»

Вченою радою
Інституту корекційної
педагогіки та психології
протокол №6 від «22» лютого 2012 р.
Голова Вченої ради

Синьов В.М.

**Програма
вступного фахового випробування
з дисципліни
«Теорія і спеціальна методика виховання дітей з порушеннями зору»**

при вступі на навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня
«Спеціаліст», «Магістр»
на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня **«Бакалавр»**

*спеціальність: 7.01010501, 8.01010501. Корекційна освіта. Тифлопедагогіка і
практична (спеціальна) психологія.*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основним завданням вступного фахового випробовування до вступу в магістратуру на базі здобутого ОКР «Бакалавр», яке включає екзамен з дисципліни «Теорія і спеціальна методика виховання дітей з порушеннями зору» є перевірка теоретичної, методичної та практичної підготовки студентів-тифлопедагогів до здійснення виховної роботи з особами, які мають значні порушення зору, у шкільних, дошкільних спеціальних закладах освіти, соціально-реабілітаційних центрах.

До програми даного навчального курсу включено основні питання теорії і методики виховання осіб з порушеннями зору: поняття про зміст та форми виховного процесу; основні риси виховного процесу в освітніх закладах для дітей з порушеннями зору; характеристика практичних методів виховного впливу на особистість та колектив дітей з порушеннями зору; аналіз педагогічних ситуацій взаємодії вихователя та вихованців.

В ході фахового випробування абітурієнти мають відповісти на 3 запитання, які представляють теоретичну та практичну складові дисциплін, покладених в основу розробки пролграми вступного фахового випробування.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Загальнотеоретичні та методичні основи виховання особистості

1.1. Теорія виховання як частина тифлопедагогіки

Виховання в системі цілісного педагогічного процесу. Сутність та основні риси виховного процесу в освітніх закладах для дітей з порушеннями зору. Змістові компоненти теорії виховання. Рушійні сили виховного процесу. Особливості та закономірності виховання сліпих дітей та дітей зі зниженим зором. Реалізація загально педагогічних принципів виховання особистості, яка розвивається в умовах зорової депривації. Показники вихованості особистості.

1.2. Загальні методи виховання особистості в умовах зорової депривації

Поняття про методи, прийоми та засоби виховання дітей з порушеннями зору. Класифікація методів виховання: методи формування свідомості особистості; методи формування досвіду суспільної поведінки і діяльності; методи стимулювання поведінки і діяльності вихованців; методи контролю і аналізу ефективності виховного процесу. Особливості використання методів виховання в роботі з дітьми, які мають порушення зору. Умови оптимального вибору і ефективного застосування методів виховання.

Розділ 2. Напрями змісту процесу виховання

2.1. Моральне виховання дітей з глибокими порушеннями зору

Мета та завдання морального виховання дітей з порушеннями зору. Зміст морального виховання. Використання методів морального виховання в школах для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором. Методи формування свідомості. Методи організації діяльності та формування досвіду громадської поведінки. Методи стимулювання і гальмування поведінки. Особливості формування моральних уявлень і понять, самооцінки та критичної оцінки поведінки однолітків. Врахування індивідуальних особливостей учнів у вихованні навичок моральної поведінки. Визначення критеріїв моральної вихованості у дітей з порушеннями зору. Правове виховання дітей з порушеннями зору. Екологічне виховання. Статеве виховання. Соціально нормативне виховання.

2.2. Розумове виховання дітей з порушеннями зору. Трудове виховання та профорієнтаційна робота в школах для дітей з порушеннями зору.

Формування культури розумової праці та наукового світогляду. Трудове виховання в соціальній адаптації та реабілітації дітей з глибокими порушеннями зору. Завдання та зміст трудового виховання та його корекційно-виховне значення. Особливості трудового виховання осіб з порушеннями зору. Професійна орієнтація учнів старших класів шкіл для дітей з порушеннями зору. Професійна адаптація. Економічне виховання дітей з порушеннями зору.

2.3. Естетичне виховання в сучасній тифлопедагогіці

Особливості виховання естетичних почуттів, уявлень, понять та суджень у дітей з порушеннями зору. Основні напрямки естетичного виховання: краса побуту, музичне виховання, образотворча діяльність тощо. Засоби естетичного виховання в навчанні та позакласній роботі. Мистецтво в естетичному вихованні учнів з порушеннями зору. Розвиток творчих здібностей учнів з глибокими порушеннями зору.

2.4. Фізичне виховання сліпих дітей та дітей зі зниженим зором

Система фізичного виховання у навчальних закладах для дітей з порушеннями зору. Форми фізичного виховання дітей в умовах зорової депривації. Корекція психофізичних недоліків осіб з порушеннями зору засобами лікувальної фізкультури, спорту, рухливих ігор, уроків фізкультури, оздоровчих заходів. Врахування індивідуальних, типологічних, вікових особливостей, показань лікаря-офтальмолога при організації фізичного виховання в освітніх закладах для дітей з порушеннями зору.

Розділ 3. Форми організації виховної роботи

3.1. Позакласна та позашкільна виховна робота

Завдання, зміст і принципи позакласної та позашкільної виховної роботи. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи з дітьми, які мають порушення зору. Основні позашкільні установи, завдання і зміст їх роботи. Психолого-педагогічні питання організації виховної роботи в школі для дітей з порушеннями зору. Планування виховної роботи в навчальних закладах для дітей з порушеннями зору. Зв'язок позакласної та на навчальної роботи.

Розділ 4. Особистість у системі виховання

4.1. Наукові основи індивідуального підходу у вихованні дітей з порушенням зору.

Критерії та рівні вихованості особистості дитини з порушеннями зору. Вікові аспекти виховання особистості в роботі з дітьми, які мають порушення зору.

4.2. Особистість вихователя у системі виховання дітей з порушеннями зору

Вимоги до особистості вихователя. Основні функції та педагогічні уміння тифлопедагога та вихователя. Стилi педагогічної діяльності у навчально-виховному процесі.

Розділ 5. Виховна робота в учнівському колективі та сім'ї

5.1. Поняття колективу

Суть, ознаки, функції, структура, типи учнівського колективу. Л.С.Виготський про значення колективу в соціалізації особистості сліпих учнів. Динаміка і етапи розвитку колективу дітей з порушеннями зору. Вивчення колективу учнів шкіл для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором. Особливості формування дитячого колективу в школах для дітей з порушеннями зору. Міжособистісні відносини в колективі осіб з **порушеннями зору. Роль педагога в керівництві колективом.**

5.2.Робота з сім'ями дітей з порушеннями зору

Пріоритетність родинного виховання дітей з порушеннями зору, функції сім'ї. Шляхи корекції сімейного виховання. Умови, що підвищують ефективність спільної роботи школи та сім'ї.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4. 1. Основна література

1. Азарян Р.Н. Обучение слепых и слабовидящих детей правильной ходьбе: Учебное пособие, - М.: Всероссийское ордена трудового Красного Знамени общество слепых, 1989.
2. Азарян Р.Н. Физическое воспитание слепых и слабовидящих школьников в режиме дня. - М., 1987. -115 с.

3. Акимущин В.М., Моргулис И.С. Учебно-методические материалы по тифлологии. - К., 1990.
4. Артемова Л. В. Моральне виховання дошкільників. - К.: Рад. школа, 1974.
5. Белецкая В.И., Гнеушева А.Н. Охрана зрения слабовидящих школьников
6. Богданова О.С., Петрова В.И. Методика воспитательной работы в начальных классах. - М.: Просвещение, 1980.
7. Болдырев Н.И. Методика воспитательной работы в школе. - М.: Просвещение, 1988. – 165 с.
8. Бондарь А.Д. Воспитатель группы продленного дня. – К, 1980.
9. Вайсбург А.А. Формирование общественного мнения в ученическом коллективе. - М.: Просвещение, 1982.
10. Вільчковський Е.С. Методика фізичного виховання в дитячому садку. -К.: Рад.школа, 1979.
11. Воспитание дошкольника в труде / Под ред. В.Г.Нечаевой. - М.: Просвещение, 1983.
12. Гликман И.З. Теория и методика воспитания. - М., 2003.
13. Голомшток А.Е., Черник О. А., Ботякова Л.В. Содержание и методика профориентационной работы в школе. -М.: 1972.
14. Гордин Л.Ю. Организация классного коллектива. - М.: Просвещение, 1984.
15. Денискина В.З. Этическое воспитание лиц с нарушением зрения // Дефектология.- 2002.- №1.
16. Ермаков В.П., Земцова М.И., Куличева Н.И. Трудовое обучение и воспитание слабовидящих школьников. - М., 1986.
17. Ермаков В.П. Основы трудового обучения и профессиональной ориентации слепых и слабовидящих школьников. – М., 1987.
18. Ермаков В.П. Производственное обучение в школе слепых. – М., 1970.
19. Ермаков В.П., Якунин Г.А. Основы тифлопедагогики. Развитие, обучение и воспитание детей с нарушениями зрения. М., 2000.
20. Жихарев А.М. Воспитательная работа в школе-интернате для слепых детей. – М., 1981.

21. Захаров Н.Н., Симоненко В. Д. Профессиональная ориентация школьников. - М.: Просвещение, 1989.
22. Зрительная нагрузка на уроках труда в школе слепых и слабовидящих детей / авт.-сост. В.П. Жохов, Т.З. Особова. – Л., 1982.
23. Коваленко Б.И., Коваленко Н.Б. Тифлопедагогика. М., 1962.
24. Ковальчук Я.И. Индивидуальный подход в воспитании ребенка: Пособие для воспитателя дет. сада. - М.: Просвещение, 1981.
25. Коньков В.А., Моргулис И.С., Синева Е.П. Клуб-центр культурно-массовой работы на предприятиях УТОС. К., 1977.
26. Коротков Б.М. Общая методика учебно-воспитательного процесса: Учеб. пособие для ФПК директоров школ и студентов пединститутов. - М.: Просвещение. 1983.с.161-191.
27. Лаврентьева Г.П. Культура общения дошкольников. - К.: Рад.шк., 1988.
28. Леви В. Нестандартна дитина /пер. з рос.-К.: Рад. шк., 1991.
29. Лишение родительского попечительства: Хрестоматия: Учебн. пособие для студентов пед. ин-тов. /Ред.-сост. В. С.Мухина.-М.: Просвещение, 1991.
30. Лурье Н.Б. Коррекционно-воспитательная работа со слабовидящими школьниками. –М., 1979.
31. Макаренко А.С. Коллектив и воспитание личности. - М.: Просвещение, 1972, с.3-23.
32. Марьенко И.С. Основы процесса нравственного воспитания школьников. - М.: Просвещение, 1980.
33. Методика воспитательной работы в школе. Очерки /Состав. Э. С. Кузнецова, А. М. Бардиан. - М.: Просвещение, 1975.
34. Методика воспитательной работы /Под ред. Л.И.Рувинского. - М.: Просвещение, 1989.
35. Методические рекомендации по организации коррекционно-воспитательного процесса в дошкольных учреждениях для детей с патологией зрения. - К.: 1977.

- 36.Методичні рекомендації з питань трудового навчання та професійної орієнтації учнів шкіл сліпих і слабозорих. - К.: 1976.
- 37.Моральне виховання дітей дошкільного віку. Метод. посіб. - К.: Рад.школа, 1976.
- 38.Моргулис И.С. Организация внеклассной работы в школах слепых и слабовидящих. –К., 1970.
- 39.Обучение и воспитание детей с нарушениями зрения (амблиопия и косоглазие) в дошкольных учреждениях. Метод. указания. - М.: Просвещение, 1978.
- 40.Обучение и воспитание дошкольников с нарушениями зрения. Из опыта работы. /Под ред. М. И. Земцовой. - М.: Просвещение, 1978.
- 41.Огородников А.А. Содержание и методика воспитательной работы в группе продленного дня. - М.: Просвещение, 1988.
- 42.Осипова М.П. Методика воспитательной работы: Практикум. - Минск, 1991.
- 43.Островська Л.Ф. Виховання культури поведінки дошкільників. - К.: Рад. школа, 1975.
- 44.Павлютенков Е.М. Формирование мотивов выбора профессии. - К.: Рад. шк., 1980.
- 45.Педагогика школы / Под ред. Г.И.Щукиной. - М.: 1977, с.56-58.
- 46.Поташник М.М. Педагогическое творчество: Проблемы развития и опыт. - К.: 1988.
- 47.Приемы эмоционального стимулирования при убеждении словом /Яновская М. П. Эмоциональные аспекты нравственного воспитания. -М.: Просвещение, 1986, с.24-76.
- 48.Примерное содержание воспитания школьников / Под ред. И.С.Марьенко. - М.: Просвещение, 1980.
- 49.Профессиональная ориентация молодёжи. - М.: Высшая школа, 1989.
- 50.Психология воспитания детей с нарушениями зрения. / Под ред. Л.И. Солнцевой, В.З. Денискиной. – М., 2004.

51. Сазонов А.Д., Симоненко В.Д., Аванесов В.С., Бухалов Б.И. Профессиональная ориентация учащихся. -М.: Просвещение, 1988.
52. Самбикин Л.Б. Физическое воспитание в школе слепых. - М.: Просвещение, 1964. - 150 с.
53. Свиридюк Т.П. Подготовка слабовидящих детей к школе /НИИ педагогики УССР.-К.: Рад.шк.,1984.
54. Сермеев Б.В. Физическое воспитание детей с нарушением зрения. - К.: Здоров'я, 1987. - 110 с.
55. В.М.Синьов, О.І. Пометун, В.І. Кривуша, М.О. Супрун. Основи теорії виховання. – К., 2000.
56. Синьова Є.П. Тифлопсихологія: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 365 с.
57. Стернина Э.М. Теория и методика воспитания слепых и слабовидящих школьников. –Л., 1980.
58. Сухомлинский В. А. Методика воспитания коллектива. - М.: 1981, с.3-172.
59. Синьова Є.П., Тифлопедагогіка. Теорія виховання: Навч.посібн. К.,2009.- 210с.
60. Трудовое обучение в школе слепых и слабовидящих / Под ред. М.И. Земцовой. –М., 1969.
61. Трудовое обучение и профессиональная ориентация слепых и слабовидящих школьников / Под ред. А.Б. Гордина, В.П. Ермакова. – М., 1982.
62. Тупоногов Б.К. Теоретические основы тифлопедагогики. М., 2001.
63. Учителю о педагогической технике. /Под ред. Л.И.Рувинского. - М.: Педагогика, 1987.
64. Фіцула М.М.. Педагогіка. Тернопіль. – 2004. – 71.С.
65. Формування естетичного досвіду молодших школярів з вадами зору в позаурочний час. Методичні рекомендації. Укладач Л.О. Куненко. К., 1997.
66. Формирование личности воспитателя общеобразовательной школы в педагогическом ВУЗе. – К.: КГПИ, 1984.

67. Фролова Г.И. Организация и методика клубной работы с детьми и подростками. - М.: 1986.
68. Школы и группы продленного дня. - К.: 1986.

5. Орієнтовні питання до фахового випробування

1. Виховання дітей з порушеннями зору в системі цілісного педагогічного процесу (основні поняття й особливості).
2. Загальна мета та цілі виховання дітей з порушеннями зору.
3. Загальні та спеціальні завдання виховання дітей з порушеннями зору.
4. Закономірності процесу виховання дітей з порушеннями зору.
5. Принципи виховання дітей з порушеннями зору, пов'язані з особливостями людини як об'єкта виховання.
6. Принципи виховання, що висувають вимоги до самого процесу виховання.
7. Принципи виховання, що характеризують співвідношення виховного процесу з оточуючим середовищем.
8. Характеристика принципу корекційної спрямованості виховного процесу.
9. Умови реалізації принципу корекційної спрямованості в освіті дітей з порушеннями зору та об'єкти корекції.
10. Характеристика виховного процесу в освітніх закладах для дітей з порушеннями зору.
11. Особистість тифлопедагога як фактор реалізації принципів виховання сліпих та слабозорих дітей.
12. Врахування психологічних особливостей дітей з порушеннями зору у виховному процесі.
13. Поняття про методи, прийоми та засоби виховання дітей з порушеннями зору.
14. Функції методів виховання в тифлопедагогіці. Класифікація методів за метою виховного впливу.
15. Методи переконування (розповідь, лекція, бесіда, пояснення, диспут, навіювання. Розкриття наслідків дій).
16. Застосування методу прикладу у вихованні дітей з порушеннями зору.

17. Характеристика методів вимоги та громадської думки; їх застосування в роботі спеціальних навчальних закладів.
18. Загальна характеристика методів організації життя та діяльності, формування та корекції досвіду нормативної суспільної поведінки (умови застосування, засоби, прийоми).
19. Застосування методів привчання сліпих та слабозорих дітей до форм суспільної поведінки та методу вправ.
20. Метод організації корисної практичної діяльності учнів.
21. Використання творчої гри як методу виховання.
22. Змагання як метод додаткової корекції та стимулювання поведінки.
23. Критика, заохочення та покарання як методи додаткової корекції та стимулювання поведінки.
24. Розумове виховання дітей з порушеннями зору як напрям процесу виховання.
25. Розвиток моральних якостей та формування моральної свідомості в дітей з порушеннями зору.
26. Виховання навичок і звичок моральної поведінки.
27. Громадянське виховання дітей з порушеннями зору.
28. Правове виховання дітей з порушеннями зору.
29. Патріотичне та інтернаціональне виховання учнів спеціальних шкіл-інтернатів.
30. Національне виховання дітей з порушеннями зору.
31. Екологічне виховання дітей з порушеннями зору.
32. Виховання свідомої дисципліни в дітей з порушеннями зору.
33. Колектив як фактор морального виховання дітей з порушеннями зору.
34. Завдання трудового навчання і виховання в школах для дітей з порушеннями зору.
35. Особливості та методи трудового навчання і виховання в школах для дітей з порушеннями зору.

36. Проведення трудової пропедевтики з учнями шкіл для сліпих та слабозорих дітей.
37. Професійно-трудове навчання і виховання в 5-12 класах шкіл для дітей з порушеннями зору.
38. Профорієнтаційна робота з учнями, які мають порушення зору.
39. Сутність та завдання естетичного виховання дітей з порушеннями зору.
40. Особливості естетичного виховання дітей з порушеннями зору.
41. Особливості фізичного розвитку та завдання фізичного виховання дітей з порушеннями зору.
42. Організація охоронного лікувально-педагогічного режиму та система фізичного виховання в школі.
43. Реалізація диференційованого та індивідуального підходу на уроках фізкультури.
44. Завдання уроків ритміки та занять з лікувальної фізкультури.
45. Корекційна спрямованість фізичного виховання сліпих та слабозорих дітей.
46. Види занять з фізичної культури в школах-інтернатах для дітей з порушеннями зору (основна гімнастика, ігри, легка атлетика, лижі).
47. Корекційна спрямованість позакласної роботи в школах для дітей з порушеннями зору.
48. Форми організації виховної роботи з дітьми, які мають порушення зору (масові, групові, індивідуальні).
49. Виховні функції сім'ї дитини з порушеннями зору.
50. Вплив ставлення батьків до дитини з порушеннями зору на її особистісний розвиток та стилі батьківської поведінки.

Критерії оцінювання відповідей абітурієнтів на фаховому екзамені

Тривалість підготовки до усної відповіді на фаховому випробуванні може становити 30-40 хвилин.

Відповіді на теоретичні питання можуть не фіксуватися абітурієнтами на аркушах для підготовки.

Оцінювання усних відповідей на фаховому випробуванні буде проводитися за 200 - бальною шкалою. Абітурієнт під час співбесіди буде відповідати на 2 теоретичних та 1 практичне запитання.

Питання, на які потрібно дати усну відповідь оцінюються по 60 балів кожне, а практичні знання та уміння оцінюються у 80 балів.

Максимальна кількість набраних балів при фаховому випробуванні та правильних відповідях на всі завдання – 200.

Загальне оцінювання результатів фахового випробування проводиться за всіма 3-ма завданнями, підсумовується та виставляється загальна оцінка. Для переведення балів-оцінок в систему національної шкали оцінювання використовується наступна таблиця:

<i>Рівень</i>	<i>Кількісна характеристика рівня</i>	<i>Характеристика відповіді абітурієнта</i>
Низький	100 – 123 бали	Абітурієнт не усвідомлює змісту білету, тому його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання. Демонструє відсутність знань по конкретному матеріалу.
Задовільний	124 – 149 балів	Відповіді на питання білету носять фрагментарний характер. Абітурієнт має лише загальні уявлення про матеріал. Допускає грубі помилки при відповіді на поставлені питання.
Достатній	150 – 174 бали	У відповідях на питання допускаються деякі неточності. Абітурієнт демонструє розуміння матеріалу, але допускає окремі неточності і помилки по суті питання.
Високий	175 – 200 балів	Абітурієнт дає повну і розгорнуту відповідь на кожне питання білету. Демонструє розуміння навчального матеріалу на рівні аналізу закономірностей. Відповідь характеризується логікою, послідовністю викладу матеріалу.